

ธรรมานุศาสตร์

เพื่อให้ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและส่งเสริมให้กำลังพล ทอ. มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติราชการ

มงคลที่ ๑๖ ประพฤติธรรม เวลาอันทรงคุณค่ายิ่ง

กาลเวลาหมุนเวียนเปลี่ยนไป พร้อมพาเอาความแข็งแรงของร่างกาย ความสดชื่นของผิวพรรณ อีกทั้งสติปัญญาความทรงจำให้เสื่อมไป ถ้าเราไม่สร้างบารมี ชีวิตที่มีอยู่ก็แก่ไปฟรี ๆ ผู้มีปัญหาต่างรีบชวนขวายเป็นบารมีทำความบริสุทธิ์ให้เกิดขึ้น เพราะชีวิตใดเล่าจะประเสริฐเท่ากับการเกิดมา และได้เต็มความบริสุทธิ์ให้กับตนเองตลอดเวลา บัณฑิตนักปราชญ์จึงสรรเสริญชีวิตเช่นนี้ ว่าเป็นชีวิตของผู้รู้ อันประเสริฐ แม้จะถูกขัดขวางในการทำความดีขนาดไหนก็ตาม ท่านยังคงมีมโนปณิธานในการประพฤติธรรมให้บริสุทธิ์อย่างแน่วแน่

ดังเรื่องในอดีตกาล มีพระราชอาชญาองค์หนึ่งพระนามว่า “เอสุการี” พระองค์มีบุโรหิตเป็นสหายรัก ตั้งแต่ครั้งยังทรงพระเยาว์ ทั้งพระราชอาชญาและบุโรหิตต่างไม่มีพระโอรสที่จะสืบสกุล วันหนึ่ง พระราชอาชญาและบุโรหิตปรึกษากันว่า ถ้าหากบุตรของใครเกิดก่อน บุตรของคนนั้นจะได้ครอบครองราชสมบัติ ต่อมาบุโรหิตได้พบหญิงซึ่งอยู่นอกเมือง นางมีบุตรถึง ๗ คน บุตรทั้งหมดล้วนไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ เปียดเปียน บุโรหิตได้ถามนางถึงสาเหตุ นางไม่รู้จะตอบว่าอย่างไร ครั้นเหลือบไปเห็นต้นไทรใหญ่ ต้นหนึ่ง จึงตอบว่า ได้บวงสรวงขอบุตรจากเทพดา ที่สิ่งสถิตอยู่ที่ต้นไทรนี้ บุโรหิตจึงเดินตรงไปยังต้นไทรทันที จับกิ่งไทรเขย่า พलगขูรูกขเทวดาว่า “ถ้าไม่ยอมให้พระโอรสแก่พระราชอาชญา จากนี้ไปอีก ๗ วัน จะให้คนมาฟันต้นไทรทิ้ง” บุโรหิตมาพุดขูที่ต้นไทรนี้ทุกวัน ครั้นถึงวันที่ ๖ ก็ขูว่า “ท่านรูกขเทวดา เหลือเวลาอีกเพียงราตรีเดียวเท่านั้น ถ้าท่านไม่ยอมให้โอรสแก่พระราชอาชญา พรุ่งนี้เราจะให้คนมาตัดต้นไทร”

รูกขเทวดากลัวว่าจะไม่มีที่อยู่ จึงไปยังสำนักของท้าวมหาราช มีท้าวเวสสุวัณปกครองยักษ์ ท้าวธรรฐปกครองคนธรรพ์และวิยาธร ท้าววิรุฬปักข์ปกครองนาค ท้าววิรุฬหกปกครองครุฑ พलगขูรูกขเทวดาให้ท้าวมหาราชทั้งสี่ช่วยเหลือตนด้วย แต่ได้รับการปฏิเสธเพราะไม่สามารถช่วยได้ ในที่สุดจึงไปเข้าเฝ้าพระอินทร์ พระอินทร์ทรงใคร่ครวญดู ทอดพระเนตรเห็นเทพบุตร ๔ องค์ เป็นผู้มียุญมาก จึงมีพระบัญชาให้เทพบุตรทั้งสี่ลงมาเกิดในมนุษยโลก เทพบุตรเหล่านั้นได้ฟังเทวบัญชา ต่างพากันกราบทูลว่า จะไม่ขอเกิดในราชตระกูล แต่จะไปเกิดในบ้านของท่านบุโรหิต เพื่อจะได้ออกบวชได้สะดวกขึ้น

รุ่งขึ้น บุโรหิตสั่งราชบุรุษให้ไปตัดต้นไทร รูกขเทวดารีบออกมาปรากฏตัว พलगขูด้วยเสียงอันไพเราะว่า “ท่านบุโรหิต บุตรคนเดียวจะเป็นไรไป เราจะให้บุตรท่านถึง ๔ คน แต่บุตรเหล่านี้

ไม่ปรารถนาที่จะครองสมบัติ จะออกบวชกันหมด” บุโรหิตตั้งใจมากที่จะได้บุตร จึงเลิกความคิดที่จะโค่นต้นไม้ทิ้ง

หลังจากนั้นเทพบุตรทั้งสี่ได้ลงมาเกิดตามลำดับ บุโรหิตตั้งชื่อคนแรกว่า **“หัตถิปาละ”** และมอบให้นายควาญช้างเลี้ยงไว้ เพื่อป้องกันไม่ให้ออกบวช คนที่ ๒ ตั้งชื่อว่า **“อัสสปาละ”** มอบให้คนเลี้ยงม้าเป็นผู้ดูแล คนที่ ๓ ตั้งชื่อว่า **“โคปาละ”** มอบให้คนเลี้ยงโคเป็นผู้ดูแล คนที่ ๔ ตั้งชื่อว่า **“อชปาละ”** มอบให้คนเลี้ยงแพะเป็นผู้ดูแล บุโรหิตได้อาราธนานักบวชทั้งหมดออกจากแคว้นแคว้น เพื่อไม่ให้บุตรเห็นบุคคลเหล่านั้น ด้วยเกรงจะตามออกบวชกันหมด

ต่อมา เมื่อทั้งสี่เติบโตเป็นหนุ่ม พระราชาและบุโรหิตใคร่จะทดสอบว่า เมื่อทั้งสี่เห็นนักบวชแล้วจะรู้สึกอย่างไร ทั้งสองจึงได้ปลอมตัวเป็นฤๅษีเดินผ่านโรงช้าง ทนที่ที่หัตถิปาละเห็น เขาบังเกิดความเลื่อมใส รีบเข้ามากราบไหว้ และน้อมนำสิ่งของมีค่าเพื่อให้ทาน จนฤๅษีปลอมต้องรีบแสดงตัวว่าเป็นพระราชาและบุโรหิตผู้เป็นบิดาของหัตถิปาละ พลังแนะนำให้บุตรรับศึกษาหาความรู้ และอยู่สืบราชสมบัติต่อไป แต่หัตถิปาละตอบปฏิเสธโดยให้เหตุผลว่า **“วิชาในทางโลกเป็นของไม่จริง ลากลับการเป็นของไม่เที่ยง สัตบุรุษสรรเสริญการไม่ถือมั่นเพื่อความหลุดพ้น”**

พระราชาทรงอ่อนวอนขอร้องเพื่อให้เขาอยู่ครองราชสมบัติ แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ จึงไปหาบุตรคนที่เหลือตามลำดับ และได้รับการปฏิเสธหมด ทุกคนต่างยืนยันหนักแน่นว่า จะออกบวช พระราชาและบุโรหิตรู้สึกผิดหวังในบุตรทั้งสี่มาก บุตรทั้งสี่ได้กล่าวว่า **“ข้าแต่มหाराชเจ้า พวกข้าพระองค์ปรารถนาจะบวชมานานแล้ว ใคร่ครวญหาทางบรรพชาดังเช่นคนหาโคที่หายไป กรรมดีควรรับทำในวันนี้ ไม่ควรผลัดวันประกันพรุ่ง ถ้าบุคคลใดผลัดวันประกันพรุ่ง บุคคลนั้นย่อมเสื่อมจากการงาน”**

แม้ชปาลกุมารซึ่งเป็นบุตรคนเล็กของบุโรหิต ก็ยังมีใจเด็ดเดี่ยวเกินวัย ได้กล่าวเตือนพระราชาและบิดาว่า **“ธรรมดาสัตว์ทั้งหลายย่อมตายในวัยเด็กก็มี ตอนแก่ก็มี ความตายไม่มีเครื่องหมายบอกว่าผู้ใดจะตายเวลาใด เพราะฉะนั้นข้าพระองค์จะบวชเดี๋ยวนี้แหละ”** จากนั้นทั้งสี่พี่น้องพร้อมด้วยบริวารต่างพร้อมใจกันออกบวชทั้งหมด รุ่งขึ้น พราหมณ์บุโรหิตคิดว่า **“บุตรทั้งหมดของเราบวชแล้ว เราอยู่ไปก็เหมือนตอไม้ที่ไม่มียอด”** จึงได้ชวนภรรยา พระราชาและพระมเหสีออกบวชพร้อมกันหมด แม้ข้าราชการบริพารก็ออกบวชกันหมด ไม่เว้นแม้แต่คนเดียว หัตถิปาลกุมารบวชแล้วได้บรรลุมานสมาบัติ และสั่งสอนบริวารทั้งหมดประมาณ ๑๒ โยชน์ให้ได้บรรลุธรรมตามด้วย ทั้งบิดามารดา พระราชาและพระมเหสีต่างได้บรรลุมานสมาบัติ พวกกันบำเพ็ญสมณธรรมอยู่ในป่าหิมพานต์ แม้แต่พระราชาต่างเมืองเมื่อรู้ข่าวอันเป็นมงคลนี้ ต่างพร้อมใจกันออกบวชตามถึง ๖ พระองค์ รวมทั้งบริวารด้วย เมื่อทั้งหมดบวชแล้วต่างเป็นผู้ไม่ประมาทในการบำเพ็ญสมณธรรมจนได้บรรลุมานสมาบัติ ละโลกแล้ว ได้ไปบังเกิดในพรหมโลกมีความสุขอยู่ในสุคติภูมิกันทุกคน

บัณฑิตนักปราชญ์ในกาลก่อน ล้วนเป็นผู้ไม่ประมาทในชีวิต เพราะเห็นคุณค่าของกาลเวลาว่า มีอยู่อย่างจำกัด จะต้องรีบชวนช่วยในการสร้างบารมี ต่างพากันออกประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำความบริสุทธิ์ให้เกิดขึ้น โดยไม่ยอมให้สิ่งใดมาเป็นอุปสรรคในการสร้างบารมี ดังนั้น เราจะต้องจัดสรรเวลา

ในการฝึกใจให้หยุดนิ่ง เพราะชีวิตที่มีพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง เป็นชีวิตที่ปลอดภัยทั้งในโลกนี้และโลกหน้า
อย่างแท้จริง

เอกสารประกอบบทความ :

พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหาหมกุฎราชวิทยาลัย อรรถกถาหัตถิปาลชาดก เล่ม ๖๑ หน้า ๒๔๕

จัดทำโดย : กองอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ
คณอก.จัดกิจกรรมส่งเสริมให้กำลังพลของ ทอ.มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติราชการ